

A key element of the modern economy is a powerful energy sector, the development of which is closely linked to the progress of science and technology. Energy resources in combination with mechanical systems provide technological renewal in all spheres of production, communication and society, which leads to dominant economic growth and national security.

References:

1. Hilorme T. V. Substantiation of management decisions on the introduction of energy saving technologies in industrial enterprises: theory, methodology, practice: monograph. Zaporizhzhia: KPU. 2020.

Y. Horiashchenko,

*DSc in Economics, Associate Professor
University of Customs and Finance, Dnipro*

KWESTIONARIUSZOWA METODA OCENY POZIOMU POTENCJAŁU INNOWACYJNEGO PRZEDSIĘBIORSTWA

Aby określić poziom rozwoju innowacyjnego i otwartość przedsiębiorstwa na innowacje, konieczne jest dziś postawienie odpowiednich pytań. Opracowaliśmy listę pytań zamkniętych z alternatywnymi opcjami odpowiedzi, pytaniami otwartymi i półzamkniętymi, aby zaplanować efektywne badanie eksperckie przedstawicieli biznesu:

Jaki jest cel, misja, wizja i strategia korporacyjna / cyfrowa / innowacyjna w Twojej firmie?

Czy przedsiębiorstwo / strategiczna jednostka biznesowa / pion funkcjonalny mają obecnie wewnętrzne startupy, w tym te z ryzykownymi pomysłami? Jeśli odpowiedź jest twierdząca, proszę powiedzieć, ile pomysłów ma obecnie firma?

Wymień trzy główne czynniki hamujące na drodze do innowacyjnego rozwoju Twojej firmy, a także trzy czynniki, które głównie wpływają na podejmowanie decyzji zarządczych.

W jakich pokrewnych branżach Twoja firma mogłaby wykorzystać swoje mocne strony?

Określ korzyści dla każdego interesariusza z działalności Twojego przedsiębiorstwa. Oddzielnie wskaż wartość dla innowacyjnego ekosystemu Ukrainy.

Czy Twoja firma wdraża program rozwoju intraprzedsiebiorczości?

Jak często w swojej działalności korzystasz z publikacji naukowych i fachowych dotyczących innowacyjnego rozwoju przedsiębiorstwa?

Opisz trendy innowacyjnego rozwoju przedsiębiorczości na Ukrainie według scenariuszy optymistycznych, pesymistycznych i docelowych (benchmarking).

Wybierz co najmniej 3 zasady zarządzania jakością według ISO 9001, które obowiązują w Twojej firmie: zorientowanie na klienta; kierownictwo Zarządu; z udziałem pracowników; podejście procesowe; systematyczne podejście do zarządzania; ciągle doskonalenie; podejmowanie decyzji w oparciu o fakty; wzajemnie korzystne relacje z dostawcami. Proszę wskazać inne zasady, jeśli nie ma ich wśród wymienionych.

Szukasz pomysłów? Czy osobiście decydujesz o dalszym sposobie działania? Jak dokładnie jesteś zaangażowany w negocjacje, rozwój, badania i proces podejmowania decyzji zarządczych?

Co Państwa zdaniem może zrobić rząd, aby wesprzeć innowacyjny rozwój przedsiębiorczości, a w szczególności Państwa firmy?

Na wstępie zadanych powyżej pytań (№1-11) warto udzielić szczegółowej odpowiedzi, która powinna zostać przeanalizowana przez eksperta.

Czy Państwa przedsiębiorstwo posiada system zarządzania, co potwierdzają wyniki audytów wewnętrznych oraz udokumentowane informacje dotyczące analizy/CU organizacji klienta certyfikowane przez inną jednostkę?

Czy istnieje alternatywny model zarabiania w Twojej firmie?

Czy posiadasz certyfikaty uczestnictwa w kursach, webinarach, stażach międzynarodowych itp., podczas których doskonałeś swoje umiejętności twarde i miękkie?

Czy znasz swój poziom umiejętności cyfrowych?

Na pytania zamknięte z alternatywnymi opcjami odpowiedzi №12-15 należy odpowiedzieć «tak» lub «nie».

Do pytań półzamkniętych należy pytanie o ocenę stopnia istotności czynników-destymulatorów otoczenia wewnętrznego przedsiębiorstwa, które mają największy wpływ na innowacyjny rozwój przedsiębiorstwa; stopień istotności czynników demotywuujących makrootoczenia przedsiębiorstwa (otoczenie zewnętrzne o pośrednim wpływie), które zdaniem respondenta mają największy wpływ na innowacyjny rozwój przedsiębiorstwa; stopień istotności mikrośrodowiskowych czynników zniechęcających (środowiska zewnętrznego o bezpośrednim wpływie) na przedsiębiorstwo, które mają największy wpływ na innowacyjny rozwój przedsiębiorstwa; ocena czynników, z uwzględnieniem, jakie sprzyjające warunki mogą zostać stworzone dla innowacyjnego rozwoju przedsiębiorczości; ocena kierunków pobudzania działalności innowacyjnej według stopnia wpływu na innowacyjny rozwój przedsiębiorstwa (lub branży, w której działa) w ramach «trójkąta wiedzy»: edukacja-nauka-innowacje.

Procedura oceny rozwoju innowacyjnego przedsiębiorstw za pomocą specjalnie zorganizowanej obserwacji obejmowała standardowe etapy: postawienie zadania, wybór narzędzi, podsumowanie, grupowanie, modelowanie i podsumowanie wyników.

Głównymi zasadami były obiektywność, poufność, samowystarczalność i pierwszeństwo wskaźników. Wymagania dotyczące pytań zadawanych w ankiecie:

- prosto i jasno sformułowane;
- jednoznaczna interpretacja;
- prezentacja sekwencyjna;
- są istotne w tej nieciągłej obserwacji.

Jednocześnie przedmiotem oceny było znaczenie czynników dla biegłego. W roli ekspertów wystąpili szefowie małych (w tym mikroprzedsiębiorstw) i średnich przedsiębiorstw (instytucji) oraz głównych działów następujących rodzajów działalności gospodarczej:

- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (działalność w zakresie księgowości, inżynierii, działalność głównych działów (central), doradztwo w sprawach zarządzania; badania naukowe i rozwojowe; działalność reklamowa i badania rynku, pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna);
- informacja i telekomunikacja (programowanie komputerów, doradztwo i działalność pokrewna, telekomunikacja (elektronika), działalność w zakresie radiofonii i telewizji, produkcja programów telewizyjnych, wydawanie nagrań dźwiękowych, działalność wydawnicza, świadczenie usług informacyjnych);
- szkolnictwo (szkolnictwo wyższe, średnie, inne rodzaje edukacji, działalność pomocnicza w zakresie edukacji);
- przemysł przetwórczy (produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych; produkcja sprzętu elektrycznego; produkcja maszyn i urządzeń; produkcja metalurgiczna; produkcja artykułów spożywczych; działalność poligraficzna).

I tak, zgodnie z wynikami badania przeprowadzonego na Ukrainie w okresie styczeń-marzec 2021, w którym wzięło udział 54 ekspertów, zidentyfikowano najważniejsze przeszkody w innowacyjnym rozwoju przedsiębiorstw – zdaniem ekspertów jest to brak środków na prowadzenie działalności innowacyjna z wysoką oceną [1].

Istnieją obawy o odpływ kapitału ludzkiego, niski poziom wiedzy i umiejętności w związku ze zdalnym nauczaniem w czasie pandemii. Warto zauważyć, że różnica między pierwszą a drugą lokatą jest niewielka, co potwierdza wyjątkową wagę dwóch pierwszych czynników.

Trzecim najistotniejszym czynnikiem jest brak aktualnej wiedzy na temat strategii przedsiębiorstwa i branży, trendów w innych krajach, co wskazuje na dezorientację kierownictwa przedsiębiorstw i pionów w procesach planowania i strategizowania działalności innowacyjnej. Niestety znaczna liczba strategii

mających na celu budowę innowacyjnego ekosystemu na Ukrainie nie jest wystarczająco skuteczna.

Zdaniem ekspertów, najistotniejszymi przeszkodami w makroocenieniu przedsiębiorstw dla rozwoju innowacyjnego są czynniki zniechęcające finansowe (brak finansowania poza przedsiębiorstwem, niski poziom atrakcyjności inwestycyjnej, niedojrzałość rynku venture capital itp.) oraz czynniki ekonomiczne (zdeformowana struktura gospodarki, nieudane koniunktury rynkowe, stale powracające kryzysy finansowe i gospodarcze, wojny handlowe: pogorszenie warunków eksportu i integracja z globalnymi łańcuchami itp.).

Czynniki polityczno-prawne i instytucjonalne (niestabilność prawodawstwa, dysharmonia w stosunkach politycznych, korupcja i/lub biurokracja; brak przewidywalności działań rządu) oraz socjoekonomiczne i technologiczne (wysoki poziom ubóstwa, tendencja do zmniejszania potencjału naukowego, odpływ zasobów ludzkich) są nieco gorsze pod względem kapitałowym, niski udział w priorytetowych sektorach przedsiębiorstw zaawansowanych technologicznie, innowacyjnych, kreatywnych).

Zdaniem ekspertów, najistotniejszymi przeszkodami w mikroocenieniu przedsiębiorstw dla rozwoju innowacyjnego są relacje między dostawcami a przedsiębiorstwem bez ustalania priorytetów innowacyjnych (ten czynnik został najwyższej oceniony przez ekspertów niemal jednogłośnie), na drugim miejscu korupcja i biurokracja, w trzecim miejscu – brak sterowalności działań i niedostateczne wsparcie działalności innowacyjnej na szczeblu samorządowym.

Należy zauważyć, że nadmierna dbałość o relacje z dostawcami sprzętu, materiałów, komponentów i oprogramowania jest charakterystyczna dla zdecydowanej większości menedżerów ukraińskich przedsiębiorstw, gdyż to oni (przede wszystkim przedsiębiorstwa przemysłowe) współpracują najczęściej z przedsiębiorstwami znajdującymi się na niższym szczeblu wartości dodanej (23,8 %).

Według badań przeprowadzonych przez Narodowy Instytut Studiów Strategicznych, których wyniki znajdują odzwierciedlenie w notatce analitycznej «Priorytetowe kierunki wsparcia państwa dla rozwoju nowych modeli organizacji działalności produkcyjnej i innowacyjnej w przemyśle Ukrainy» [2] udział przedsiębiorstw zajmujących drugie miejsce wśród partnerów przedsiębiorstw przemysłowych we wdrażaniu działalności innowacyjnej, które współpracowały w ramach swojej grupy przedsiębiorstw (13%), na trzecim miejscu – udział przedsiębiorstw, które współpracowały z klientami (12,9%). Niestety najmniej przedsiębiorstwa przemysłowe rozwinęły współpracę z jednostkami naukowymi (9%) i uczelniami wyższymi (6%).

Wśród obszarów pobudzania działalności innowacyjnej ze względu na stopień wpływu na innowacyjny rozwój przedsiębiorstw w ramach «trójkąta

wiedzy» – edukacja-nauka-innowacje, eksperci wyróżniają jako najskuteczniejsze wsparcie państwa w kierunku szeroki dostęp ludności do różnych form edukacji oraz infrastruktura wspierająca małe i średnie przedsiębiorstwa. Reforma edukacji jest obecnie kontynuowana, państwo aktywnie wspiera otwartą edukację. Jeśli chodzi o wsparcie infrastrukturalne małych i średnich przedsiębiorstw, to można stwierdzić, że jest ono bardzo słabe.

Reference:

1. Horiashchenko Yu.H. Theoretical and methodological support of innovative development of enterprises. Dissertation on the receipt of the scientific degree of doctor of economic sciences on speciality 08.00.04 – Economics and Management of Enterprises (According to Types of Economic Activities). University of Customs and Finance, Dnipro. 2020

2. Шевченко А.В. Аналітична записка «Пріоритетні напрямки державної підтримки розвитку нових моделей організації виробничої та інноваційної діяльності у промисловості України». URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/prioritetni-napryamki-derzhavnoipidtrimki-rozvitku-novikh-modeley>.

A. Hryhorenko,

Master's degree student,

*Educational program «Management of Foreign Economic Activity»,
National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Kyiv*

THE IMPACT OF MIGRATION CRISES ON THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

In order to understand the causes and consequences of migration and to create a basis for developing strategies and policies that will help reduce the impact of crises on economic development and other areas of society, it is first necessary to study the theoretical foundations of migration crises. The main migration theories include the following [1]:

– Theory of economic migration. This theory explains migration flows in terms of economic benefits for migrants and recipient countries. According to this theory, migrants usually move to countries with higher wages and better earning opportunities, which leads to an increase in labor productivity in these countries.

– Cultural migration theory. This theory explains migration as a consequence of migrants' search for better living conditions and the development of their culture. According to this theory, migrants can move to countries with similar